

CUMHURBAŞKANI KARARI

Karar Sayısı: 1618

Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan ekli “Orta Vadeli Program (2020-2022)”ın onaylanmasına, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 16 ncı maddesi gereğince karar verilmiştir.

4 Ekim 2019

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

YENİ EKONOMİ PROGRAMI

2020-2022

ORTA VADELİ PROGRAM

İçindekiler

1. DENGELENME, DİSİPLİN VE DEĞİŞİM.....
 - 1.1. Genel Değerlendirme.....
 - 1.2. Makroekonomik Gerçekleşmeler.....
 - 1.3. Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum.....
 - 1.4. Temel Hedefler.....
 2. FİYAT İSTİKRARI.....
 3. KAMU MALİYESİ.....
 4. BÜYÜME VE İSTİHDAM.....
 5. CARİ İŞLEMLER DENGESİ.....
 6. FİNANSAL İSTİKRAR.....
 7. EYLEMLER VE PROJELER.....
 8. EK TABLOLAR.....
-

1. DENGELENME, DİSİPLİN VE DEĞİŞİM

Bu Programın temel amacı; Dengelenme, Disiplin ve Değişim teması ile hazırlanan 2019-2021 Yeni Ekonomi Programı (YEP) çerçevesinde fiyat istikrarı, finansal istikrar ve cari işlemler dengesinde son bir yılda elde edilen kazanımların korunup geliştirilmesi, üretim ve verimlilik odaklı, sürdürülebilir büyüme ile adaletli paylaşımaya yönelik ekonomik dönüşümün ve değişimin gerçekleştirilmesidir.

1.1. Genel Değerlendirme

- Ağustos 2018’de başlayan spekülasyon kur saldırıları alınan tedbirlerle etkisiz hale getirilmiştir.
- Finansal İstikrar ve Kalkınma Komitesi (FİKKO) çatısı altında ekonomi yönetiminin tüm kurumları arasındaki iletişim ve iş birliği kurumsallaştırılmış, finansal istikrar güçlendirilmiştir.
- Enflasyon ile mücadelede uygulanan geleneksel politikalara Enflasyonla Topyekün Mücadele Programı ile toplumsal destek sağlanmış, enflasyonda belirgin bir düşüş gerçekleştirilmiştir.
- Alınan mikro tedbirler ile ithalatın kompozisyonunda ihracatı destekleyen mal ve hizmetlerin ağırlığı artırılmış, rekabetçi kur ve artan turizm gelirlerinin de desteğiyle, cari işlemler dengesinde Cumhuriyet tarihinin en iyi seviyelerine ulaşılmıştır.
- Ekonomik aktivite sektör odaklı vergi indirimleri, istihdam teşvikleri ve kamu bankalarının kaynaklarına dayalı ölçülü kredi programları ile desteklenmiş, ekonomide yumuşak iniş sağlanmıştır.
- İthalattaki ve iç talepteki yavaşlamadan kaynaklanan vergi kayıpları kamu borç yükünün artırılması veya vergi artışları yerine alternatif gelir kaynakları tespit edilerek karşılanmıştır.
- Kamu Maliyesi Dönüşüm ve Değişim Ofisi kurumsallaştırılarak Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü kurulmuş, kamu yatırım ve harcamaları ile teşvik uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik çalışmalar başlatılmış ve sürdürülmektedir. Yeni Ekonomi Programı ve Orta Vadeli Mali Planın hazırlanması ve uygulanmasına yönelik olarak çalışmalar Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yakın işbirliği içerisinde yürütülmektedir.

1.2. Makroekonomik Gerçekleşmeler

• **Enflasyon:** 2018 yılının ikinci çeyreğinden itibaren Türk lirasında görülen değer kaybının oluşturduğu maliyet baskısı ve fiyatlama davranışlarında ortaya çıkan bozulma neticesinde on iki aylık tüketici enflasyonu Ekim 2018'de yüzde 25,2 ile son 15 yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Para ve maliye politikaları arasındaki güçlü koordinasyon, petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki düşüş, kamu fiyatlama mekanizmaları ile kur kaynaklı fiyat dalgalanmalarının tüketici enflasyonu üzerindeki etkisinin yumuşatılması ve Enflasyonla Topyekûn Mücadele Programı çerçevesinde özel sektörün gönüllülük esasına göre yaptığı fiyat indirimleri neticesinde enflasyon düşüş eğilimine girmiş, 2018 yılı sonunda YEP tahminleriyle uyumlu olarak yüzde 20,3 seviyesine ve Ağustos 2019 itibarıyla da yüzde 15 seviyesine gerilemiştir. Tüketici fiyatları üzerindeki üretici fiyatları kaynaklı baskıların zayıflaması ve güçlü baz etkisinin devreye girmesi ile 2019 yılı Eylül ayında enflasyonda tek haneli seviyelerin görülmesi beklenmektedir.

• **Cari işlemler dengesi:** Türk lirasının dış ticaret açısından daha rekabetçi bir seviyeye gelmesi, ihracatta artan ürün ve pazar çeşitliliği, azalan ithalat talebi ve artan turizm gelirlerinin de etkisiyle cari işlemler dengesinde güçlü bir toparlanma gerçekleşmiş, 2018 yılı Haziran ayında 57,1 milyar dolar açık veren yıllıklandırılmış cari işlemler dengesi, 2019 yılı Temmuz ayında 4,4 milyar dolar fazla vermiştir.

• **Büyüme:** 2018 yılının ikinci çeyreğinden itibaren enflasyonda ve faiz oranlarında gözlenen hızlı artış neticesinde hanehalkı tüketimi ve özel sektör sabit yatırım harcamaları azalmış, buna rağmen yılın ilk yarısında gerçekleşen yüksek büyüme oranlarının etkisiyle 2018 yılında yüzde 2,8 oranında büyüme kaydedilmiştir. Ekonomik aktivitede 2019 yılının ilk yarısında ılımlı bir toparlanma gerçekleşmiştir. Toparlanmanın kaynağı tüketim harcamaları ve net ihracat olurken, yatırımlar zayıf seyretmiştir. Bu toparlanma süreci, finansal koşullardaki iyileşme ve enflasyondaki düşüşle birlikte risk primi ve belirsizliklerdeki azalmanın yurt içi talebe verdiği destekle yılın ikinci yarısında da hızlanarak devam etmektedir.

• **İstihdam:** 2018 yılında yaklaşık 550 bin kişilik ilave istihdam sağlanmış ve işsizlik oranı yüzde 11 seviyesinde

gerçekleşmiştir (YEP 2019-21 tahmini yüzde 11,3). 2018 yılının ikinci yarısında başlayan ekonomik yavaşlama neticesinde işsizlik oranı Haziran 2019'da yüzde 13'e yükselmiştir. Bu gerçekleşmede inşaat sektöründe yaşanan şiddetli daralmanın istihdam üzerindeki etkisi belirleyici olmuştur. 2019 yılının ikinci yarısında ekonomik aktivitede beklenen iyileşme ile birlikte işgücü piyasasında kademeli bir toparlanma öngörülmektedir.

• **Kamu maliyesi:** Son bir yıllık dönemde, uygulanan maliye politikaları ekonomik aktiviteyi desteklemiş, cari açık ve enflasyon ile mücadeleye katkı sağlamıştır. 2018 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı YEP tahmini ile uyumlu olarak yüzde 2,0 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2019 yılının ilk sekiz ayında bütçe harcamaları YEP'te ortaya konulmuş olan mali disiplin ve tasarruf anlayışı çerçevesinde hedeflerle uyumlu olarak gerçekleşmiştir. Bütçe gelirleri ise ekonomik aktivitedeki zayıf seyir, uygulanan vergisel teşvikler ile cari açık kaynaklı dış finansman ihtiyacının sınırlandırılmasına dayanan politikalar neticesinde öngörülenin altında gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerindeki düşüş vergi dışı gelirlerle telafi edilmiştir. 2019 yılının ilk sekiz ayında merkezi yönetim bütçesi 68,1 milyar TL açık vermiştir (YEP 2019-21 tahmini 80,6 milyar TL).

Ekonomik aktivitede beklenen iyileşme ve uygulamaya konulan projeler çerçevesinde ilerleyen dönemde bütçe gelirlerinin ivme kazanarak artacağı, bütçe giderlerinin ise hedeflerle uyumlu olarak gerçekleşmeye devam edeceği öngörülmektedir.

1.3. Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum

- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin sağladığı hızlı ve etkin karar alma mekanizması ile ekonomik dönüşüm ve değişim süreci daha koordineli bir şekilde yönetilmektedir.
- Uluslararası ilişkilerde karşılaşılan sorunlar diplomasi yoluyla etkin bir şekilde yönetilmekte olup bu sorunların ekonomi üzerindeki etkisi sınırlandırılmaktadır.
- Önümüzdeki dört yıllık seçimsiz dönem, yapısal reformlar yoluyla ekonomide planlanan köklü dönüşüm ve değişimi sağlamak için bir fırsat penceresi sunmaktadır.
- ABD ve Çin arasında yaşanmakta olan ticaret savaşları tedarik zincirlerini bozarak, güveni zayıflatarak ve belirsizliği artırarak küresel çapta sermaye yatırımları, ücretler ve talep üzerinde

belirgin şekilde etkili olmaktadır. Bu gelişmeler ülkemizin ihracat büyümesi üzerinde aşağı yönlü risk oluşturmaktadır. Diğer yandan, Türkiye'nin ihracattaki ürün ve pazar çeşitliliği ve ertelenmiş iç talep bu risklerin büyüme üzerine etkilerini sınırlandıracaktır. Ayrıca, dünya ticaretindeki ülke yoğunlaşmalarının azalmasıyla Türkiye gibi fiziki altyapısı ve insan kaynağı güçlü, yurt dışı pazarlarla iş yapma deneyimine sahip ülkelerin dünya ticaretinden alacağı payı artırması beklenmektedir. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerin ithalat pazarlarındaki değişimlerin ülkemizin daha çok doğrudan yabancı yatırım çekmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

- Brexit sürecine ilişkin belirsizlikler, küresel finansal piyasalarda ve portföy hareketlerinde oynaklığa neden olmakta ve başta Avrupa Birliği olmak üzere küresel ekonomi açısından aşağı yönlü bir risk unsuru olmaya devam etmektedir. Diğer yandan, bu süreç orta ve uzun vadede ikili ticaret anlaşmaları yoluyla ülkemiz ihracatı üzerinde olumlu bir etki oluşturma potansiyeline sahiptir.
- Küresel ekonomide gözlenen durgunluk nedeniyle başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde para politikalarının ekonomik aktiviteyi desteklemeye yönelmesinin, küresel finansal koşulları ve risk iştahını iyileştirmek suretiyle ülkemiz ekonomisine olumlu katkı yapması öngörülmektedir. Ayrıca, gelişmiş ülkelerin ekonomik aktiviteyi desteklemek amacıyla kamu yatırımlarını artırması neticesinde yurt dışında çalışan müteahhitlik firmalarımızın bu yatırımlardan pay alması beklenmektedir

1.4. Temel Hedefler

1- Tüketici enflasyonu, 2020 yıl sonu itibarıyla yüzde 8,5 seviyesine, 2022 yıl sonu itibarıyla da yüzde 4,9 seviyesine düşürülecektir.

2- Atılacak olan ekonomik dönüşüm ve değişim adımları ile Program dönemi sonunda cari işlemlerde denge kalıcı olarak tesis edilecektir.

3- Program dönemi boyunca büyümenin yüzde 5 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. 2020 yılında büyümenin ertelenmiş iç talep kaynaklı olacağı ve enflasyonist olmayacağı öngörülmektedir.

4- Program dönemi boyunca, merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı yüzde 3'ün altında tutulacaktır. Buna yönelik olarak Merkezi Yönetim Bütçesinin uygulama süreci Hazine ve Maliye

Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yakın işbirliği içerisinde koordineli olarak yürütülecektir.

5- Kamu yatırım, harcama ve teşviklerinin etkinliğini artıracak değişim programları sürdürülecektir.

6- Kamu yatırımlarında, 11. Kalkınma Planı'nda yer alan öncelikli imalat sanayi sektörlerine ve bu sektörlerle yönelik beşeri ve fiziki altyapıyı güçlendirecek Ar-Ge, dijitalleşme, insan kaynakları, lojistik ve enerji gibi yatay alanlar ile tarım, turizm ve savunma sanayi alanlarına öncelik verilecektir.

7- Türkiye Varlık Fonu, cari işlemler denge-sini güçlendirecek, ülkenin stratejik hedeflerini ve finansal piyasaların gelişmesini destekleyecek ve özel sektör iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımları yapacaktır.

8- Yapılacak olan vergi reformu ile mükellef hakları daha etkin bir şekilde korunacak, beyanname sistemi yaygınlaştırılacak, vergi tahsilatının etkinliği artırılabilecek, kurumlar vergisi kademeli olarak azaltılacak, halka yeni açılan şirketlere kurumlar vergisi indirimi sağlanacak, vergi oranlarında ve vergi politikalarında yapılacak diğer bazı düzenlemeler ile vergi gelirleri artırılabilecek ve vergi adaleti sağlanacaktır.

9- İşgücü piyasasındaki beceri uyumu artırılacak ve esnekleştirme adımları sosyal tarafların mutabakatıyla hayata geçirilecektir.

10- Bankacılık sektörünün aktif kalitesini iyileştirecek, mali yapısını güçlendirecek ve kaynaklarını kaliteli ve sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek şekilde kullanmasını sağlayacak adımların atılmasına devam edilecektir.

11- Ekonomimizin uluslararası sermaye hareketlerindeki oynaklığa dayalı kırılganlığını azaltacak, reel sektöre Türk lirası cinsinden ucuz ve uzun vadeli kaynak sağlayacak bir Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi (TES) sosyal tarafların mutabakatı ile kurulacak ve sermaye piyasalarını derinleştirecek kapsamlı bir reform paketi devreye sokulacaktır.

12- Ekonomi yönetimi ile ilgili kurumların yeniden yapılandırılma süreci devam edecek, liyakat ve performans odaklı insan kaynağı yönetimiyle bu kurumlar güçlendirilecek, finansal istikrarı ve güvenliği esas alan yeni bir finansal mimari oluşturma çalışmaları sürdürülecektir.

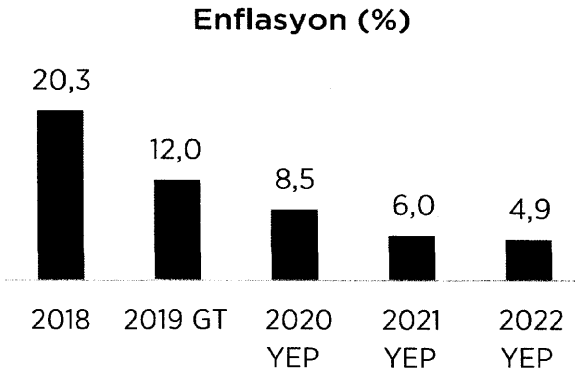
13- YEP'teki makroekonomik hedefleri destekleyecek ve sürdürülebilir kılabak nitelikli insan gücü ve güçlü toplum hedefi ile ilgili proje ve programlar hayata geçirilmeye devam edecektir.

Bu Programda belirlenen her eylemin etki ve maliyet/fayda analizlerini, uygulama takvimini ve performans kriterlerini içeren YEP Eylem Planı, bütçe yılıyla birlikte uygulamaya konulacaktır. Bu plan çerçevesinde gerçekleştirilen ilerlemeler üçer aylık dönemlerde takip edilecektir.

2. FİYAT İSTİKRARI

Para ve maliye politikalarının eşgüdümü ile mal ve hizmet piyasalarında rekabet ve verimliliği artıracak yapısal dönüşüm adımlarını hayata geçirerek, enflasyonun kalıcı olarak düşük tek haneli seviyelere indirilmesi Programın temel hedeflerindedir. Enflasyonun düşürülmesiyle; öngörülebilirlik artırılabak, belirsizlik kaynaklı risk primleri düşürülecek, finansal aracılık sisteminin ve reel sektör sabit sermaye yatırımlarının verimliliği yükseltilecek, uzun vadeli Türk lirası finansman kaynakları geliştirilecek, böylece ekonomik ve finansal istikrar güçlendirilecektir.

Enflasyonun 2020 yılında yüzde 8,5'e, 2022 yılında ise yüzde 4,9'a düşmesi beklenmektedir.

Politika ve Tedbirler:

- Kamunun yönlendirdiği bazı fiyat ve ücretlerde geçmiş enflasyon yerine YEP enflasyon hedeflerine göre ayarlamalar yapılacak, böylece enflasyonda atalet etkisi sınırlandırılacaktır.
- Mal ve hizmet fiyatlarındaki kur geçişkenliğini azaltmak için bazı ithal ürünlerin yerlileştirilmesi, alım garantili enerji kontratlarının yerlilik oranı da dikkate alınarak Türk lirası bazlı olması sağlanacaktır.

- Eşel mobil sistemi ile petrol fiyatlarındaki oynaklığın enflasyon üzerindeki etkisi bütçe dengesi de gözetilerek sınırlandırılacaktır.
- Sektörel rekabet ve verimlilik eylem planları hazırlanarak rekabet ortamı iyileştirilecek ve üretim maliyetleri düşürülecektir.
- Gıda enflasyonunu düşürmek için şu tedbirler alınacaktır:
 - ▶ Gıda üretimini artırmak için sulama yatırımları yapılacak ve sebze-meyve fiyatlarında dönemsel dalgalanmaların önlenmesi amacıyla sera yatırımları teşvik edilecektir.
 - ▶ Hal yasası ile üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fark optimize edilecek, sebze-meyve ticareti kayıt altına alınacak, araçlar denetlenecek, hallerin altyapısı yenilenecek ve modernizasyonu sağlanacaktır.
 - ▶ Perakende yasası ile gıda tedarikçilerini korumaya ve gıda enflasyonunu önlemeye yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
 - ▶ Gıda fiyatları başta olmak üzere marketlerdeki fiyatları karşılaştırmayı kolaylaştıracak, böylece fiyat rekabetini artıracak internet tabanlı bir bilgi işlem altyapısı kurularak yerel marketlerdeki fiyatlar mobil uygulamalar yoluyla vatandaşın bilgisine sunulacaktır.
 - ▶ Gıda fiyatlarında mevsimsel dalgalanmaları engellemek amacıyla Toprak Mahsulleri Ofisi ile Et ve Süt Kurumu etkin ithalat ve ihracat uygulamaları, alım, satım ve depolama işlemleriyle piyasada yer alarak gıda fiyatlarında dengelerin korunmasına daha güçlü şekilde destek verecektir.
 - ▶ Kooperatifçiliğin gelişimine engel teşkil eden mevzuat düzenlemeleri kaldırılacaktır.
 - ▶ Tarım, hayvancılık ve balıkçılık işletmeleri ile üretici birlikleri ve kooperatiflerin kurumsallaşması, ölçeğinin büyütülmesi ve yaygınlaştırılması desteklenecektir.
 - ▶ Tarımda sözleşmeli üretim modeli yaygınlaştırılacaktır.
 - ▶ Küçükbaş hayvan üretiminde verimlilik ve hayvan sayısının artırılmasına yönelik faaliyetler desteklenecektir.
 - ▶ Tarım ürünlerinde arz ve rekolte tahminlerinin sağlıklı yapılabilmesine imkân veren bir erken uyarı sistemi kurulacaktır.

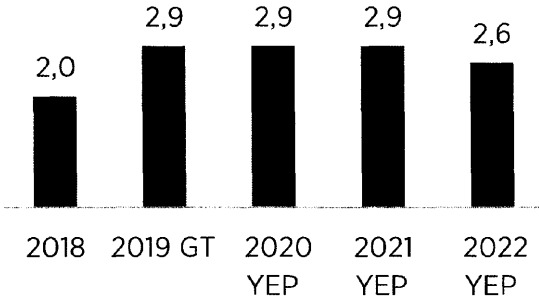
- Atıl tarım arazilerinin tarımsal üretime kazandırılması için gerekli kurumsal ve hukuki altyapı oluşturulacaktır.

3. KAMU MALİYESİ

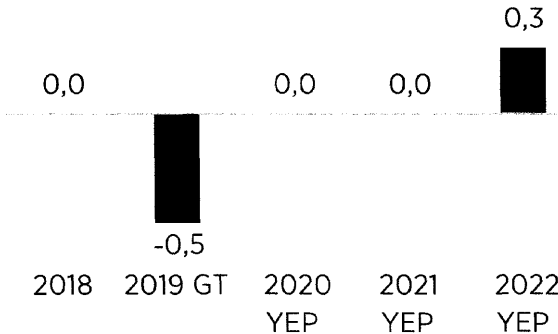
Program döneminde mali disipline kararlılıkla devam edilecektir. Bu kapsamda kaynakların verimli kullanılmasını ve belirlenen alanlarda tasarrufu sağlayacak yapısal değişiklikler hayata geçirilecektir. Bütçenin gelir performansının yükseltilmesi amacıyla sürekli ve kalıcı gelir kaynakları ile vergi tahsilatında etkinliğin artırılması ve ekonomide kayıt dışılığın azaltılması hedeflenmektedir. Böylece kamu borçluluğu düşük düzeylerde tutulacaktır.

Program döneminde bütçe açığının GSYH'ye oranının yüzde 3'ün altında kalması, faiz dışı dengenin GSYH'ye oranının ise dönem sonunda yüzde 0,3 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

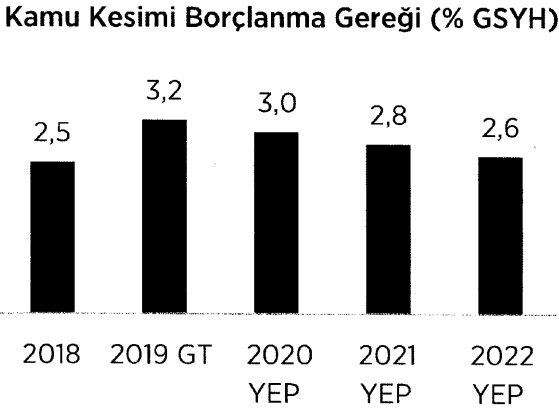
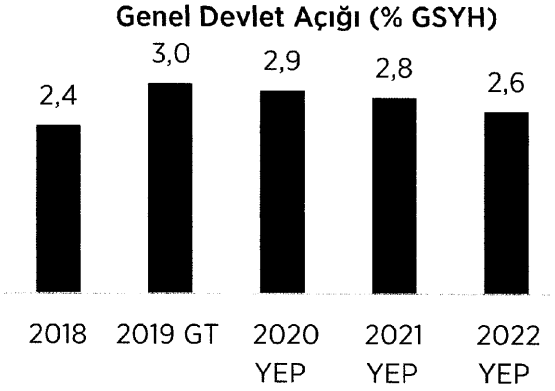
Merkezi Yönetim Bütçe Açığı (% GSYH)

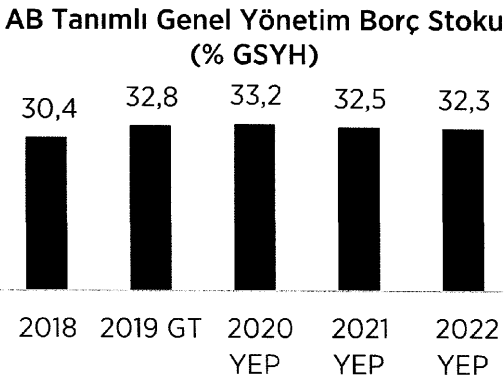
Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi (% GSYH)

Genel devlet dengesi ile kamu kesimi genel dengesinin de benzer bir eğilim göstermesi hedeflenmektedir.

2019 yılında yüzde 32,8 olması beklenen AB tanımlı genel yönetim borç stokunun GSYH'ye oranının 2022 yılı itibarıyla yüzde 32,3 olacağı tahmin edilmektedir.

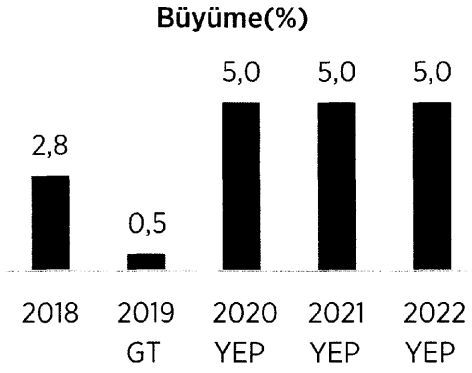
Politika ve Tedbirler:

- Teşvik ve destek sistemi sadeleştirilerek mükerrerliği önleyici bir yapıda kurgulanacak, yapılacak etki analizleri çerçevesinde etkin olmayanlar kaldırılacak, teşviklerin makroekonomik hedefler ve bütçe hedefleri ile uyumu sağlanacaktır.
- Vergide adaleti pekiştirmek amacıyla etkin olmayan istisna, muafiyet ve indirimler kademeli olarak kaldırılarak vergi ta-banı genişletilecek ve vergi mevzuatı sadeleştirilecektir.
- Program süresince, vergi alacaklarına ilişkin yapılandırmaya gidilmeyecektir.
- Vergi incelemelerinde sektörel uzmanlaşma ve elektronik denetim artırılacaktır.
- Taşınmaz değerlendirme sistemi kurularak gayrimenkul envanteri tamamlanacak, gayrimenkul vergilendirme sistemi tapu harçları ve emlak vergilerinin gerçek değerleri üzerinden alınmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.
- İmar değişikliklerinden kaynaklanan değer artışlarının vergilendirilmesine ilişkin mevzuat ve uygulama güçlendirilecektir.
- İkinci ve sonraki konut alımlarında vergileme ve kredi kullanımına ilişkin düzenleme ve uygulamalar üretken olmayan yatırımların cazibesini azaltma saikiyle gözden geçirilecektir.
- Süreklilik arz etmeyen ve konjonktüre duyarlı gelirlerin oluşturduğu geçici kaynaklara karşılık kalıcı mahiyette harcama oluşturulmayacaktır.
- Kamu taşıtlarının tedarikinde, kullanımında ve tasfiyesinde etkinlik ve verimliliği artıracak politikaların sağlıklı şekilde yürütülmesine imkân tanıyacak kamu taşıt filo yönetim sistemi kurulacaktır.
- KİT'ler, verimlilikleri artacak ve kamu maliyesine yükleri azalacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
- Kamu-özel iş birliği (KÖİ) uygulamalarında etkinliği, verimliliği, ekonomikliği ve bütünlüğü sağlayacak çerçeve bir düzenleme yapılacaktır. Bu kapsamda KÖİ projeleri, kamu yükümlülükleri ve bütçe dengeleri dikkate alınarak planlanacak ve yürütülecek, yatırımların gerçekleştirilmesinde maliyet etkinliğinin sağlandığı durumlarda kullanılacaktır.

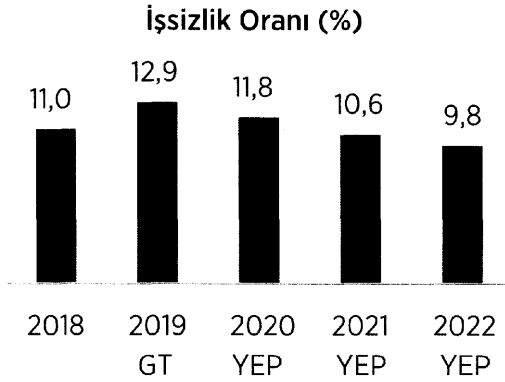
- Kamu kaynaklarının kullanımının etkinliğini takip etmeyi kolaylaştıracak, Őeffaflığı ve hesap verebilirliği artıracak program bazlı performans esaslı bütçeleme hayata geçirilecektir.
- Lüks ve/veya ithal yoğunluğu yüksek ürünler listesi güncellenerek vergi düzenlemesi yapılacaktır.
- Mali açıdan sürdürülebilirliği sağlamak ve kamu maliyesine olan yükü azaltmak amacıyla sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesini güçlendirici politikalar sosyal adalet gözetilerek hayata geçirilecektir.
- Sosyal yardımların etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla başta yerel yönetimler olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla veri paylaşım altyapısı tamamlanacaktır.
- Sağlık Bakanlığı ve üniversite hastanelerinin ilaç, tıbbi malzeme ve tıbbi cihazlarının alımı tek elden gerçekleştirilecektir.
- Kamu İç Denetim Koordinasyon Kurulunun etkinliği artırılarak tüm kamu kuruluşlarında iç denetim uygulamaları ve kültürü yaygınlaştırılacaktır.
- Kamuda kadro ve pozisyonların iş tanımları yapılacak, çalışanların yetkinlikleri belirlenecek, norm kadro çalışmaları gerçekleştirilecek, iş tanımı ve yetkinlikler dikkate alınarak norm fazlası personelin yeniden yerleştirilmesi yapılacak, hedef ve yetkinlik bazlı performans değerlendirme sistemi oluşturularak başarılı personelin ödüllendirilmesini sağlayacak Kamu İnsan Kaynakları Yönetim Sistemi kurulacaktır.
- Kamu borçlanmalarında kaynak ve pazar çeşitliliği artırılacaktır.
- Kayıt dışı istihdamın azaltılması amacıyla, veri analizine dayalı, risk odaklı denetim faaliyetleri yaygınlaştırılacak, yüksek kayıt dışılığın olduğu sektörler öncelikli olmak üzere yönlendirici ve rehberlik edici denetim faaliyetleri artırılacak, ilgili kurumlarla iş birliği yapılarak teknolojik altyapının entegrasyonu sağlanacaktır.
- Toplu kamu alımları yoluyla kamu kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması ve merkezi tedarik hizmetlerinin geliştirilmesi için Devlet Malzeme Ofisi'nin merkezi tedarik yapısı güçlendirilecektir.

4. BÜYÜME VE İSTİHDAM

- Bu Program, makroekonomik dengeleri gözeten, yenilikçi, üretim ve verimlilik odaklı kapsayıcı bir büyüme anlayışı ile hazırlanmıştır. Program döneminde ekonomiyi daha dirençli kılmayı ve büyümenin sürdürülebilirliğini teminen büyümenin kalitesi ile iş ve yatırım ortamını iyileştirici, işgücü ve kaynakların verimliliğini artırıcı adımlar atılacaktır.
- Program dönemi boyunca büyümenin, potansiyeline yakın yüzde 5 seviyesinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Büyümedeki güçlü toparlanmada, ertelenmiş tüketim ile yatırımlar, finansal koşullardaki iyileşme, finansal oynaklık ve belirsizliklerin azalması, enflasyondaki kazanımların devamı, tüketici ve yatırımcı güvenindeki toparlanmanın etkili olacağı beklenmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında ekonomik aktivitedeki zayıf görünüm nedeniyle GSYH'nin potansiyelin altında gerçekleşmesi, Program döneminde dengeli görünüm bozulmadan ekonominin potansiyeline hızlı bir şekilde yakınsamasına katkı sağlayacaktır.
- 2020 yılında büyümenin temel belirleyicisi yurt içi talep olacaktır. Özel tüketimin, ertelenmiş talep, kredi ve güven kanalının desteği ile büyümeye en yüksek katkı veren kalem olması beklenmektedir. Yatırımların ise finansal koşullardaki iyileşme, yatırımcı güvenindeki toparlanma ve öngörülebilirliğin artmasıyla kuvvetli bir yükseliş kaydetmesi öngörülmektedir. Net ihracatın katkısının, ihracatın güçlü görünümüne rağmen yurt içi talepteki artışa bağlı olarak ithalat talebinde gözlenecek artışla zayıflaması beklenmektedir.
- Üretim yönünden değerlendirildiğinde, yurt içi talepte genele yayılan toparlanma, turizm gelirlerindeki artış eğiliminin sürmesi, ihracatın gücünü koruması ve son dönemde uygulanan verimlilik odaklı politikalarla sanayi sektörünün 2020 yılında GSYH büyüme oranının üzerinde yüzde 6 seviyesinde bir artış kaydederek büyümeye 1,2 puan katkı sağlaması ve Program döneminde bu katkının artarak devam etmesi beklenmektedir. İhracat ve turizmdeki olumlu görünüm, bağlantılı hizmet sektörlerindeki üretim artış oranlarını da yukarı yönlü etkileyecektir. 2020 yılında hizmetler sektörünün yüzde 5,2 oranında artarak büyümenin sürükleyicisi olması öngörülmektedir. Bu dönemde tarım sektörünün büyümeye uzun dönem ortalamasının üzerinde, inşaat sektörünün ise sınırlı düzeyde pozitif katkı vermesi beklenmektedir.

- Ekonomik aktivitedeki toparlanmayla işgücüne katılım ve istihdam oranlarında iyileşme kaydedilmesi öngörülmektedir.
- Program dönemi boyunca istihdamın yıllık ortalama 1 milyon 80 bin artması, işsizlik oranının ise kademeli olarak gerileyerek 2022 yılında yüzde 9,8 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Büyüme ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- İVME finansman paketi ve benzeri araçlar ile cari açığın düşürülmesine katkı veren, katma değerli ve teknolojik üretim yapan firmalar teşvik edilecektir.
- Kredi Garanti Fonu, bankaların talep ettiği tür veya nitelikte teminatı olmadığı için finansmana erişimde zorlanan firmalara, sektör odaklı olarak ve bankalarla adil risk paylaşımı esasını gözeterek kefalet sağlayacaktır.
- Türkiye Varlık Fonu, petrokimya, madencilik ve yerli kaynağa dönük enerji üretimi alanlarında özel sektör iş birliklerine dayanan sabit sermaye yatırımlarında yer alacaktır.

- Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası'ndan oluşturulan Kalkınma Fonu ile yüksek katma değerli ve teknolojik ürünlerin üretimi desteklenecektir.
- Proje bazlı yatırım teşvik sistemi başta olmak üzere; Ar-Ge, yenilikçilik ve teknolojik dönüşüm ile yüksek katma değerli ürünlerin üretimini desteklemeye yönelik uygulamalara, 11. Kalkınma Planı'nda yer alan kimya, ilaç-tıbbi cihaz, makineelektrikli teçhizat, otomotiv, elektronik ve raylı sistem araçları olarak belirlenen imalat sanayi sektörleri önceliklendirilerek devam edilecektir.
- Kalkınma Ajansları vasıtasıyla bölgesel ölçekte sektörel analizler yapılarak üretim, istihdam, teknolojik yetkinlikler ve ihtiyaçlar belirlenecek, bu veriler ışığında bölgesel kalkınma destek programları geliştirilecek, kümelenmeler desteklenecektir.
- Yerli üretimin ve teknolojik kabiliyetlerin geliştirilmesinde üst düzey karar almak üzere Cumhurbaşkanı başkanlığında ilgili kurumların en üst düzey yöneticilerinin katılımıyla "Sanayileşme İcra Kurulu" oluşturulacaktır.
- Önümüzdeki dönemde hayata geçirilecek yargı reformu kapsamında, hukuk yargılamalarında makul sürede yargılanma hakkı daha etkin korunacak ve yargılama sürelerinde öngörülebilirlik artırılacaktır.

Verimlilik ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Ülkemizin sanayide katma değerli üretim kapasitesini artırmak üzere, yüksek ve ortayüksek teknoloji seviyesindeki ürünlere yönelik yatırımları teşvik etmek amacıyla Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı uygulanacaktır.
- Ölçek ekonomisinden yararlanmak için firmaların büyümesini engelleyen unsurları giderici adımlar atılacaktır. Ortalama şirket büyüklüğü ve başaltı şirketlerin rekabet edebilirliği artırılacaktır.
- Küresel rekabetin yoğunlaştığı sektörlerde, KOBİ'lerin rekabet gücünü ve verimliliğini artırıcı stratejik birleşmeleri destekleyen mekanizmalar geliştirilecektir.
- KOBİ'lerin markalaşması, kurumsallaşması, verimlilik artışı ve uluslararası piyasalara erişim sağlamaları amacıyla eğitim ve danışmanlık hizmetleri düzenlenecek, dijital dönüşümlerini tamamlamalarına ve yenilikçi iş modelleri geliştirmelerine katkı sağlayacak projeler hayata geçirilecektir.
- Ar-Ge ve yeniliğin finansmanına yönelik etkin mekanizmalar devreye sokulacaktır. Bu kapsamda yenilikçi sanayi ve teknoloji şirketlerine uygun koşullarda uzun vadeli finansman imkanları sağlanacak, ayrıca alternatif finansman yöntemleri ve finansal araçlar geliştirilecektir.

- Odak sektörlerde hedeflenen teknoloji tabanlı ürünlerin ticarileştirilmesine zemin hazırlayacak sanayi yenilik ağları desteklenecektir.
- Büyük veri kaynaklarından ekonomik fayda sağlanmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi amacıyla Büyük Veri ve Yapay Zekâ Enstitüsü kurulacaktır.
- Tarımda verimliliği artırmak amacıyla teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
- Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı çerçevesinde enerji girdi maliyetleri azaltılacaktır.

İstihdam ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- İşgücü piyasasında yasal düzenlemesi bulunan ancak yeterli uygulama alanı olmayan esnek çalışma biçimlerinin uygulanabilirliği artırılacaktır.
- İstihdam teşviklerinin etki analizi yapılacak, teşviklerin ihtiyaçlara göre yeniden tasarlanması sağlanacaktır.
- Mesleki ve teknik eğitimin içeriği ile hayat boyu öğrenme ve aktif işgücü programları, belirlenen odak sektörler başta olmak üzere reel sektörün gelecekteki ihtiyaçları da dikkate alınarak işgücü piyasasında talep edilecek becerileri kazandıracak ve nitelikli insan kaynağı ihtiyacını karşılayacak şekilde planlanacaktır.
- Dijital ekonomide nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla gelişen sanayinin gerekliliklerine bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslek alanlarında işgücünün yetiştirilmesine yönelik kurs ve programlar düzenlenecektir.
- Sanayinin ihtiyaçları ve dijital dönüşüm hedefleri çerçevesinde yenilikçi okul-sektör iş birliği modelleri geliştirilecektir.
- Tamamlanmaya yakın inşaat projelerine finansman desteği sağlanacak, böylece inşaat sektöründeki durgunluk kaynaklı istihdam kayıpları azaltılacaktır.
- Tarımda sulama ve sera yatırımlarının desteklenmesi ile arzı artırmaya yönelik zamanlı fiyat ve alım politikalarıyla tarımdaki istihdam artırılacaktır.

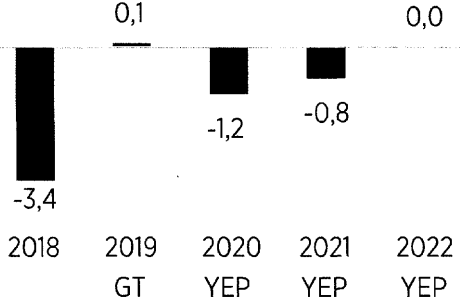
- Bireysel tüketime artması, uygun kredi şartları, stok ve revizyon yatırımları, sanayi ve hizmet sektöründe ve turizm alanında istihdamı artıracaktır.
- Kadınların çalışma hayatına girişini kolaylaştıracak ve kadın istihdamını artıracak düzenlemeler yapılacaktır. Bu kapsamda esnek çalışma olanakları artırılacak, kadın kooperatifleri güçlendirilecek, çocuk bakım hizmetleri ve ihtiyaca göre belirlenmiş mesleki eğitim programları hayata geçirilecektir.
- Gençlerin istihdam piyasasında talep edilen mesleklere yönelik hedef odaklı, beceri temelli mesleki eğitim ve sertifika programlarına dâhil edilmesi suretiyle genç işsizliğinin azaltılması, gençlerin iş-gücüne katılımının sağlanması ve istihdam olanaklarının artırılması hedeflenmektedir.
- Engellilerin meslek edinmesi amacıyla uzaktan eğitim programları geliştirilecektir.
- Sosyal yardım alan çalışabilir durumdaki bireylerin işgücüne kazandırılması ve üretken duruma getirilmesi amacıyla aktif işgücü programları etkin şekilde uygulanacaktır.
- Yetkinlik bazlı seçme, yerleştirme, meslek seçimi ile ilgili yeni mesleklere yönelik program ve yönlendirmeler, orta yaşlı gruplara meslek kazandırma programları, kadınlara ve gençlere ait girişimcilik ve meslek kazandırma programlarıyla orta vadede yapısal işsizlikle mücadele edilecektir.

5. CARI İŞLEMLER DENGESİ

- Bu Programda yüksek katma değerli ürün ihracatının artırılması, yerlileştirme yoluyla ithalata olan bağımlılığın azaltılması ve turizm gelirlerinin önemli derecede artırılması hedeflenmektedir. Böylece, cari işlemler dengesinde kalıcı iyileşme sağlanacak, dış finansman ihtiyacı azalacak, dengeli ve sürdürülebilir büyüme eğilimi korunacaktır.
- Ekonomideki toparlanmanın sonucu olarak talep kompozisyonundaki değişimle birlikte cari işlemler dengesinin 2020 yılında dış finansman ihtiyacını makul düzeylerde tutacak bir açık vermesi beklenmektedir. Bu dönemde enflasyondaki düşüşle birlikte ülke risk primlerindeki gerileme, kaliteli sermaye girişleri için elverişli bir ortam oluşturarak dış finansmanın temel belirleyicisi olacaktır.

- Cari işlemler dengesinin GSYH'ye oranının Program döneminde sırasıyla yüzde -1,2, yüzde -0,8 ve yüzde 0 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir.

Cari İşlemler Dengesi/GSYH (%)

Dış Ticaret ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- İhracat teşvik sistemi daha verimli ve etkin olarak yeniden yapılandırılacaktır.
- İhracat Ana Planı kapsamında, üretimden pazarlamaya, tasarımdan markalaşmaya 360 derece yaklaşımıyla, hedef ülkeler ve hedef sektörler başta olmak üzere tüm ihracatçı firmalara destek verilecek, Eximbank aracılığıyla finansman imkanı geliştirilecektir.
- İhracata hazırlık, kurumsal kapasite oluşturma, pazarlama ve tutundurma destekleri ile yüksek katma değer üretimine yönelik destekler başta olmak üzere bu desteklerden yararlanan firma sayısı, destek tutarı ve destekler içindeki KOBİ payı artırılacaktır.
- Cari açığın düşürülmesi amacıyla öncelikli alanlarda yerli üretim göz önünde bulundurularak teknoloji ve Ar-Ge yatırımları desteklenecektir.
- Afrika'ya olan ihracatımızın artırılması, ülkemizin rekabet gücünün yüksek olduğu ürün ve ürün grupları belirlenerek hedef ülke ve sektörlerle yönelik iş dünyası, diplomasi ve finansman ayağını temel alan bütüncül bir yaklaşım ile ele alınacaktır.
- İhracatta hedef ülke ve hedef sektör yaklaşımı ile güçlendirilmiş destek mekanizmaları kurulacaktır. Böylece, pazar ve ürün çeşitlendirmesi sağlanacak ve katma değerli ihracat artışı elde edilecektir.
- Dış ticaretin lojistiğine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılarak, üretici

ihracatçılar için İthalatta Yerinde Gümrükleme İzinli Alıcı Uygulamaları hayata geçirilecektir.

- Yürürlükteki serbest ticaret anlaşmaları gözden geçirilecek, cari işlemler açığını azaltmaya yönelik hedefler konularak bunların takibi yapılacak, makroekonomik hedefleri destekleyici yeni serbest ticaret anlaşmaları oluşturulacaktır.
- Yüksek teknoloji ürünlerinin üretileceği, büyük ölçekli yerli ve yabancı yatırımların yer alacağı, etkin yönetim modeline sahip endüstri ve teknoloji bölgeleri kurulacaktır.
- Ceyhan Petrokimya Endüstri Bölgesindeki yatırımlara ilişkin ilk adımlar atılacaktır.
- Uluslararası ticaretin kolaylaştırılması, gümrük işlemlerinin hızlandırılması, kaçakçılığın ve kaçakçılıktan kaynaklanan gelir kaybının engellenmesi için gümrük bilgi sistemleri, uçtan uca bakış açısıyla, büyük veri analizi ve ileri analitik yetkinlikleri de içerecek şekilde güçlendirilecektir.
- Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde Çin ile ikili ticari ve ekonomik ilişkiler geliştirilecektir.
- Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'nin güncellenmesine yönelik çalışmalar tamamlanacaktır.
- Petrol ve doğal gaz kaynağı aramaları, başta denizlerde olmak üzere, hızlandırılarak sürdürülecektir.
- Maden arama ve sondaj çalışmaları hızla devam ettirilerek, bulunan rezervler kamu-özel iş birliğinde yeni iş modelleri ve finansman mekanizmalarıyla ekonomiye kazandırılacaktır.
- Bor başta olmak üzere madenler işlenip yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülecek ve uluslararası piyasalara sunulacaktır.
- Güneş, rüzgâr, biyokütle, yenilenebilir enerji ve yerli kömür kaynaklarının elektrik üretimindeki payı artırılacak, YEKA modeli ile bu enerji teknolojilerinin yerleştirilmesi desteklenecektir.

Turizm ile İlgili Politika ve Tedbirler:

- Turizmde sezon süresini uzatacak ve kişi başı harcama tutarını artıracak 2023 Türkiye Turizm Stratejisi hayata geçirilecektir.
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı sektörün öncelikleri doğrultusunda tanıtım, pazarlama ve sektörün hizmet kalitesini artırıcı

faaliyetleri ve turizm yatırımlarını destekleyecektir.

- Sürdürülebilir turizm anlayışı çerçevesinde farklı turizm çeşitlerine olanak sağlayan, bütüncül planlama ve tahsise imkân veren yeni kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri tespit ve ilan edilecektir.
- Sağlık turizminin geliştirilmesi için projeler hayata geçirilecektir.
- Yapılacak Türkiye Algı ve Pazar Araştırması'nın sonuçları dikkate alınarak ülkelerdeki nitelikli ziyaretçi kitlesine yönelik odaklı ve özelleştirilmiş pazarlama ve tanıtım stratejileri uygulanacaktır.
- Kültür ve sanat endüstrileri güçlendirilerek ülkemiz önemli bir film çekim merkezi ve dizi/film ihracatçısı haline getirilecektir.
- Ana kaynak pazarımız olan ülkelerin seçilmiş şehirlerinden konaklama kapasitesinin yüksek olduğu turistik bölgelerimize başlatılan doğrudan tarifeli uçuş seferleri ve düzenlenen bölge sayısı artırılacaktır.

6. FİNANSAL İSTİKRAR

- Program dönemi boyunca, finansal istikrarın güçlendirilmesi, dolarizasyonun azaltılması, tasarrufların artırılması ve böylece dış finansmana bağımlılıktan kaynaklanan kırılganlıkların azaltılması, finansal piyasalarda bilgi boşluklarını dolduracak yapısal reformlar yoluyla kaynak dağılımı ve fiyatlama etkinliğinin artırılması, finansal sistemin sermaye piyasası bacağına güçlendirilmesi hedeflenmektedir.
- Bankacılık sektörünün Temmuz 2019 itibarıyla sermaye yeterlilik rasyosu yüzde 18,2'dir. Sektörün tahsili gecikmiş alacak oranı yüzde 4,6 seviyesindedir.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından gerçekleştirilen ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılan mali bünye değerlendirme çalışmasında bankacılık sektöründe takip hesaplarına aktarılması gereken, ağırlıklı olarak inşaat ve enerji sektörlerine kullanılmış 46 milyar TL büyüklüğünde ilave kredi tespit edilmiştir. Bu tutarın 2019 yıl sonuna kadar ilgili hesaplara aktarılması ile sektörün tahsili gecikmiş alacak

oranının yüzde 6,3 seviyesine kadar yükselebileceği ve sermaye yeterlilik rasyosunun ise yüzde 17,7 seviyesine gerileyebileceği tahmin edilmektedir.

- Sermaye yeterlilik rasyosu Basel III kriterlerinde yüzde 8 olduğu halde, ülkemizde ihtiyatlı bir yaklaşımla yüzde 12 olarak uygulanmaktadır. Mali bünye çalışmaları neticesinde hesaplanan oran her iki seviyenin de oldukça üzerindedir. Bu da bankaların çok güçlü sermaye tamponlarının bulunduğunu ortaya koymaktadır.
- Bankaların dış finansal şoklara karşı kullanabilecekleri güçlü yabancı para likidite tamponları, bir yıl içinde vadesi dolacak yurt dışı kaynaklı borcu rahatlıkla karşılayabilecek düzeydedir.
- Özetle, bankacılık sektörünün güçlü sermaye ve likidite yapısı 2020 yılı ekonomik büyüme öngörülleri ile uyumlu kredi büyümesini destekleyebilecek seviyededir. Böylece, azalan fonlama ve kredi maliyetlerinin kredi talebini canlandırması, kredi büyümesini ve ekonomik aktiviteyi desteklemesi öngörülmektedir.
- 2019 yılı ikinci çeyreği itibarıyla reel sektörün toplam finansal borcunun GSYH'ye oranı yüzde 63 seviyesinde olup toplam borcun yüzde 60'ı döviz cinsindedir. Bu kapsamda öne çıkan göstergelerden reel sektör döviz açık pozisyonu, kamu otoritelerince alınan koordineli politika önlemleri ve kur riski yönetimine ilişkin artan farkındalığın etkisiyle 2019 yılında azalma eğilimini korumuş ve reel sektörün toplam döviz net genel pozisyon açığı Haziran 2019 itibarıyla 184,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Reel sektör firmaları 1 yıllık vadede açık pozisyon riski taşımamakta olup kısa vadeli döviz varlıkları döviz yükümlülüklerin üzerindedir. Son dönemde, dış ticaret dengesinde gözlenen iyileşme ve turizm sektöründeki olumlu seyir neticesinde artan döviz gelirleri, reel sektörün açık pozisyonundaki düşüşü desteklemektedir.
- Hanehalkı borçluluğunun GSYH'ye oranı, bireysel kredi kartlarına ve tüketici kredilerine yönelik uygulanan makro ihtiyati politikaların da katkısıyla emsal ve gelişmiş ülkelerin çok altında bir seviyede seyretmektedir. Ayrıca, bireysel kredi kullanıcılarının döviz cinsinden veya dövize endeksli kredi kullanamaması döviz kuru riskini sınırlandırmaktadır.

Politika ve Tedbirler:

- Dolarizasyonun azaltılması amacıyla, fiyat istikrarını ve finansal istikrarı sağlamanın yanında dövize alternatif olabilecek Türk lirası bazlı finansal ürünler geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

- Bankacılık sektörünün daha verimli çalışması amacıyla;
 - ▶ Finansal darboğaz yaşayan, ancak mali sektöre olan borçlarının yeniden yapılandırılması neticesinde istihdama katkı sunması ve katma değer üretmesi mümkün görünen firmaların borçları 2019 yılının Temmuz ayında yayımlanan Finansal Yeniden Yapılandırma kanunu çerçevesinde yapılandırılacaktır. Yapılandırma neticesinde borçlarını geri ödeme kabiliyeti kazanamayacağı öngörülen firmalar finansal yeniden yapılandırma kapsamı dışında bırakılacak, böylece kaynakların daha verimli alanlara aktarılması sağlanacaktır.
 - ▶ İcra ve iflas işlemlerinin daha hızlı yapılması sağlanacak, takiplerde gerçek ve tüzel kişilere yansıyan maliyetin azaltılması amacıyla icra satış sistemi yenilenecektir.
 - ▶ İhtiyaç duyulması halinde bankaların mali yapısını güçlendirecek tedbirler alınacaktır.
- Finansal sistemin sermaye piyasası ayağını güçlendirecek adımlar atılacaktır:
- Tasarrufları artırarak sermaye piyasaları için kaynak oluşturulacaktır:
 - ▶ *Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi (TES)* sosyal tarafların mutabakatı ile hayata geçirilecektir.
 - ▶ *Vatandaşın Kumbara Hesabı* uygulaması ile her yeni doğan çocuğa bir banka veya katılım finans şirketi hesabı açılacak, böylece finansal sisteme katılım ve tasarruf erken yaşta teşvik edilecektir.
 - ▶ *Kurulan Türk Reasürans A.Ş.* ile reel sektörün sigorta teminatı bulmakta zorlandığı alanlarda Türkiye Reasürans Havuzu devreye girecek, uygun fiyatla sigortaya erişim sağlanacaktır.
- Sermaye piyasasının gelişmesi için gerekli mevzuat ve kurumsal altyapı güçlendirilecektir:
 - ▶ Sermaye Piyasası Kanununda sermaye piyasalarının etkinliğini güçlendirici değişiklikler yapılacaktır.
 - ▶ Sigortacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu kurulacaktır.
 - ▶ Kitle fonlaması uygulaması ile yatırımcılar için alternatif bir yatırım kanalı, girişimciler için de yeni bir finansman kanalı oluşturulacaktır.

- ▶ Hisse senedi piyasasında hisselerin gruplandırılarak yatırımcının kolay seçiminin sağlanmasına yönelik düzenleme yapılacaktır.
- ▶ Ulusal kredi derecelendirme şirketi kurularak kredi piyasalarında riskler bağımsız ve objektif bir şekilde ölçülecek, sermaye piyasası yatırımcılarına karşılaştırılabilir bir risk-getiri ilişkisi kurma ve böylece kaynaklarını daha verimli bir şekilde kullanma imkânı sağlanacak, bankaların kredi tahsis ve izleme faaliyetlerinin etkinliği artırılacak, risk ve fiyatlama arasındaki bağlantı güçlendirilecektir.
- Sermaye piyasalarında pazar ve ürün çeşitliliğini artıracak adımlar atılacaktır:
 - ▶ Türk Lirası Gecelik Referans Faiz Oranına (TLREF) dayalı krediler ve tahvil ihraçları yaygınlaştırılacak, böylece her iki tarafı da Türk lirası olan faiz takası anlaşmalarının altyapısını oluşturarak bankalarımızın orta ve uzun vadeli TL faiz risklerini döviz likiditelerini kullanmadan yönetmelerine olanak sağlanacaktır.
 - ▶ Uluslararası yatırımcılara Borsa İstanbul'da omnibus hesaplar üzerinden işlem yapma imkanı tanınacaktır.
 - ▶ Borsa İstanbul bünyesinde döviz piyasası kurulacak ve dolarizasyonun azaltılmasına yönelik ilave tedbirler alınacaktır.
- Bankalar eliyle reel sektörde finansal ve kurumsal yönetim kalitesinin yükseltilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.
- Katılım finans şirketlerinin yaygınlaştırılması amacıyla yeni iş modeli/pencere sistemi uygulamasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
- Ödeme sistemlerinin gözetim ve denetimi Merkez Bankası'na bağlanacak ve bu sistemlerin etkinliğinin artırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- İstanbul Finans Merkezi (İFM) 2021 yılında açılacaktır.
- Ülkemizde finansal teknolojilerin (Fintek) yaygınlaştırılmasına yönelik kapsamlı bir strateji dokümanı ve eylem planı hazırlanacak, bu alanda yapılan çalışmalar tek elden koordineli bir şekilde yürütülecektir.

7. EYLEMLER VE PROJELER

Programda bahsedilen politika ve tedbirlerle uyumlu olarak YEP'in temel amaçlarına hizmet eden, uzun vadede bireysel ve toplumsal gelişimi güçlendirmeyi hedefleyen takvimlendirilmiş eylem ve projeler hayata geçirilecektir. Bu eylem ve projeler aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

ÇEVRE ŞEHİRCİLİK	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
İnşaat sektöründe yerel üretim, ithal ikameci politikalarla desteklenecektir.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Haziran 2020	✓	✓		
Sıfır Atık Projesi uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓
Kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında tarihi ve geleneksel kent merkezlerinin kimliği korunarak yenileme ve dönüşüm çalışmaları yapılacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Aralık 2021				✓
Kamu binalarında, sanayi ve genel aydınlatmada enerji verimliliği yatırımlarıyla çevreyle dost enerji uygulamaları yaygınlaştırılacak ve enerji tasarrufu sağlanacaktır.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		

EĞİTİM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tercih ettikleri alanda eğitim almaları ve beceri kazanmalarını sağlamak amacıyla mesleki ve teknik eğitimde etkili bir mesleki rehberlik sistemi oluşturulacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2020			✓	✓
Eğitimde adaletin sağlanması amacıyla; öğrenciler, okullar ve bölgeler arasında mali kaynak, öğretmen ve yönetici niteliği, eğitim donanımı ve kazanımlar açısından oluşan farklılıkların azaltılması için okulu merkeze alan bir sistem yaklaşımı benimsenecek, okul yöneticiliği güçlendirilecek, eğitim kalite endeksi oluşturulacak, deneyimsiz öğretmenler desteklenecek ve dezavantajlı okullara pozitif ayrımcılık yapılacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓
Ülkemizdeki özel yetenekli öğrencilerimiz özgün tanılma araçlarıyla tespit edilecek ve gelişim süreçleri desteklenerek izlenecek, bu öğrencilerimizin kısa, orta ve uzun vadede hem bireysel yaşamlarına hem de ülkemizin büyümesine katma değer oluşturmaları sağlanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓
Yönetim ve öğrenme etkinliklerinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla veriye dayalı yönetim yapısına geçilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2021			✓	✓
Öğrenme kazanımları itibarıyla uluslararası standartların yakalanması amacıyla ölçme ve değerlendirme kapasitesi güçlendirilecek, yabancı dil eğitiminde ihtiyaç temelli bir yapı oluşturulacak, erken çocukluk eğitimi 5 yaş öncelikli olarak yaygınlaştırılacak ve öğrencinin ilgi, yetenek ve mizaçları doğrultusunda yaşam becerilerini dikkate alan eğitim süreci uygulanacaktır.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2022				✓
Ekonomik hedeflerle uyumlu olacak şekilde mesleki eğitim kurumlarının kurumsal kapasiteleri geliştirilecek, sektörlerin ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitim merkezleri yaygınlaştırılacak, ölçüm ve belgelendirme ile işgücünün niteliği artırılabilecektir.	Milli Eğitim Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	✓

FİNANSAL SİSTEM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Türkiye Emlak Katılım Bankası bünyesinde uzun vadeli tasarrufu teşvik edecek ve düşük maliyetle konut edinimi sağlayacak <i>Yapı Tasarruf Sandığı Sistemi</i> kurulacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Haziran 2021		✓	✓	
Gıda enflasyonunu düşürmeyi teminen, üreticilere bankalar aracılığı ile finansman sağlanacaktır. Yetiştirilen ürünlerin satışı sözleşmeli tarım kapsamında yapılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Eylül 2020	✓	✓	✓	
Finansal sistemdeki sistemik risk birikimini azaltmak, finansal derinliği ve ürün çeşitliliğini artırmak amacıyla yurt dışı yerleşik Türk vatandaşlarına Dövizli BES uygulamasına geçilecektir. Emeklilik yatırım fonlarının Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu'nda işlem görmesi sağlanacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		
Elektronik Çek ve Bono Sistemi kurulacak, çek ve bononun elektronik ortamda işlemlere konu edilmeleri sağlanacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2020		✓		
İhracatı desteklemek amacıyla Eximbank'ın öz kaynakları daha da güçlendirilecek ve şube sayısı arttırılacaktır. Eximbank ihracatçılara, döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan firmalara ve yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitlere nakdi kredi, ihracat kredi sigortası ve garanti imkânlarını geliştirerek ve çeşitlendirerek destek sağlamayı artırarak sürdürecektir.	Ticaret Bakanlığı	Haziran 2020	✓	✓		

GENÇLİK VE TOPLUM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi ile Aile Bilgi Sisteminin entegrasyonu sağlanacak ve Sosyal Yardım Artı (+) dönemine geçilerek sosyal yardım faydalanıcısı vatandaşların diğer kamu hizmetlerine (sosyal hizmet, istihdam, eğitim, sağlık vb.) erişimleri artırılacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	✓
Uzun süreli bakıma ihtiyaç duyan engelli ve yaşlı bireylerin yaşadıkları ortamda desteklenerek evde bakım, gündüzlü bakım ve kısa süreli bakım hizmetleri geliştirilecek ve ayrıca yerel yönetimlerce bu alanda sağlanan hizmetlerin artırılması teşvik edilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2020			✓	✓
Milli Teknoloji Hamlesinin itici gücünü oluşturacak teknoloji üretme yetkinliği yüksek bir gençlik yetiştirilmesi amacıyla Dene-Yap Teknoloji Atölyeleri kurulacak; gençlik merkezlerinde yılda 20 binden fazla gence algoritma, programlama, web ve mobil uygulama geliştirme, robotik ve elektronik eğitimleri verilecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2020		✓		✓
Gençlerin suçtan ve istismardan korunması amacıyla eğitim hizmetleri ebeveynlerle koordineli bir şekilde yürütülecektir.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	✓
Gençlerin şiddet, madde bağımlılığı, internet ve sosyal medya bağımlılıkları başta olmak üzere tüm olumsuz alışkanlıklardan uzak tutularak ruhsal ve fiziksel sağlıklarının korunmasına yönelik gerçekleştirilecek alternatif projeler ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	✓

İŞ VE YATIRIM ORTAMI	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Yargının finans, enerji, çevre, imar gibi sektörlere ilişkin alanlarda ihtisaslaşması sağlanacak ve meslekte uzmanlaşma yaygınlaştırılacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	✓
Noterlik reformu gerçekleştirilecek ve noterliklerin görev alanı çekişmesiz yargı işlerini de kapsayacak şekilde genişletilecektir.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	✓
Elektronik tebligat uygulamasının yaygınlaştırılması ile yargı süreçleri hızlandırılacak, tasarruf sağlanacak ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunulacaktır.	Adalet Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	✓
İnşaat izinleri, elektrik bağlama, işe başlama vb. konularda ilgili kamu kuruluşları ile tüm belediyeler arasındaki imza sürecinin elektronik ortamda yapılmasına imkân sağlayacak altyapı tüm hizmet modüllerini içerecek şekilde kurulacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Mart 2020	✓	✓		
Kalkınma ajanslarına bağlı illerdeki yatırım destek ofislerinin kapasiteleri artırılacak ve tek durak ofis olarak yetkilendirilecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	

İŞ VE YATIRIM ORTAMI	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Yatırımlara yönelik Türkiye Yatırım Ofisi (TYO) tek durak ofis olarak yetkilendirilecek, yatırım süreçlerine ilişkin izin, onay ve lisans süreçlerine yönelik sektörel yatırım yol haritaları hazırlanacak, TYO bünyesinde ilgili kurumların izin, onay süreçlerine ilişkin bilgi girişi yapacağı yatırım süreçlerini hızlandıran <i>Merkezi Yatırım Bilgi Sistemi</i> kurulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	
Sanayinin finansa erişimi güçlendirilecektir. KOBİ'lerden istenen teminat yükü hafifletilecek, sanayi sektörü odaklı Kredi Garanti Fonu uygulaması geliştirilecek, katılım bankacılığı enstrümanları ve bireysel emeklilik fonlarının sanayi projelerine yatırım yapmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		
Ülkemize yönelik doğrudan yabancı yatırım girişini artırmak amacıyla <i>Doğrudan Yabancı Yatırım Eylem Planı</i> geliştirilecek; dış yatırımlarda sektör ve ülke çeşitliliğini artıracak politikalar belirlenecektir.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		
Esnaf ve Sanatkarların toplu alım ve tedarik yöntemiyle girdi maliyetleri düşürülerek rekabet güçleri artırılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Aralık 2020		✓	✓	
İşletme açılış, faaliyet ve kapanış işlemleri Tek Temas Noktası'ndan daha kolay, daha az maliyetle ve daha kısa sürede yapılacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Temmuz 2020		✓		
İhracatçıların küresel ticari verileri yakından takip edebilmelerini, devlet destekleri, potansiyel ürün ve pazarlar ile alıcı ülke uygulamaları hakkında bilgi edinmelerini sağlayacak, kapsamlı ve güncel verileri içeren " <i>Akıllı İhracat Platformu</i> " kurulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Ekim 2020	✓	✓		
Lojistik merkezlerin kurulumu ve işletilmesine ilişkin usul ve esaslar ile lojistik merkezlere dair politika ve strateji için mevzuat düzenlenecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Mart 2020		✓	✓	
Türkiye Lojistik Master Planı hayata geçirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Mart 2020		✓	✓	

İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Malullük dolayısıyla iş yaşamının dışında kalmış kişilerin çalışma hayatına geri dönmelerini sağlayacak ve çalışma hayatından dışlanmış olan dezavantajlı kesimleri toplumla bütünleştiren, sosyal dışlanma riskini en aza indiren <i>Mesleki Rehabilitasyon Uygulaması</i> hayata geçirilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	✓
İŞKUR tarafından Beceri Envanteri Projesi kapsamında ülke genelinde mesleki beceri envanteri çıkarılacak ve bu çerçevede eşleştirme hizmetlerinin beceri temelinde geliştirilmesi sağlanacaktır.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓
İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması ile ilgili süreçler planlama ve tasarım aşamasından başlayacak şekilde yeniden düzenlenecek , farklı kurumlar tarafından toplanan verilerin tek bir veri tabanına aktarılmasını ve işyerlerinden alınacak verilerin iş kazası ve meslek hastalıklarını önleme odaklı kullanılmasını temin edecek bir sistem geliştirilecektir.	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Aralık 2020			✓	✓

KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Kamu düzenini ve güvenliğini tehdit eden olayların öngörülmesi ve önlenmesi için bilişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılacağı projeler hayata geçirilecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2022				✓
Göç yönetiminin etkinliğinin artırılması amacıyla Ulusal Destekli Gönüllü Geri Dönüş Mekanizması ve Düzensiz Göç Strateji Belgesi oluşturulacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2021			✓	✓
Önleyici ve koruyucu güvenlik hizmetlerine öncelik verilerek risk yönetimine geçilecek, organize suçlarla ilgili olarak suçla mücadelede risk yönetim ve analiz mekanizması oluşturulacaktır.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2022				✓
Afet ve acil durumlarda ekonomik aktivitenin olabildiğince az düzeyde etkilenmesi için kritik varlık envanterleri belirlenecektir.	İçişleri Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓
Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı oluşturulup hayata geçirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2020			✓	✓

KAMU MALİYESİ	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Atıl kamu sosyal tesisleri ve lojmanları özelleştirme kapsamına alınacak, sosyal tesislerin tek elden etkin yönetimine yönelik bir şirket kurulacak ve uygun olan sosyal tesisler dezavantajlı grupların kullanımına tahsis edilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022	✓		✓	✓
Teşvik ve desteklerde etkinliği sağlamak amacıyla, kapsamlı analize imkan veren, bütüncül ve kaliteli veri sağlayan <i>Teşvik ve Destek Bilgi Sistemi</i> hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓	✓	
Kamu kaynaklarının verimli kullanılması amacıyla iş ve işlemler dijitalleştirilerek mali yük azaltılacak, bilgi sistemleri birbiriyle entegre edilerek karar destek mekanizması güçlendirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2022		✓		
Kamu gelirlerine yönelik Ortak Tahsilat Platformu kurulacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2020	✓		✓	
Kayıt dışı ekonomiyle mücadeleyi artırmayı teminen; kurumlarla elektronik belge entegrasyonu sağlanacak, sahte belge düzenleme suçu ile ilgili olarak mükellefiyet kayıtlarının re'sen durdurulmasını sağlayacak idari ve teknik düzenlemeler hayata geçirilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓	
Kayıtlı ekonomiye geçişi hızlandırmak için ticari krediler sınıflandırılacak, muhasebe kayıtları bu sınıflandırmaya uygun olarak tutulacak, kayıtlar Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi ve Kredi Kayıt Bürosu aracılığı ile Gelir İdaresi Başkanlığıyla paylaşılacaktır.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2021	✓		✓	
<i>Mükellef Hizmetleri Merkezi'nin</i> etkinleştirilmesi ve uygulamaya geçirilen <i>İnteraktif Vergi Dairesi</i> projesi ile tüm hizmetlerin elektronik ortamda sunulması ve küçük ölçekli mükelleflerin vergi kayıtlarını elektronik ortamda tutması ile vergiye gönüllü uyum artırılabilecektir.	Hazine ve Maliye Bakanlığı	Aralık 2020	✓		✓	

SAĞLIK	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bütçeye	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Kanser, kronik ve nadir hastalıkların erken tanı ve tedavisi ile önlenmesinde etkin, özgün ve katma değeri olan ürünlerin geliştirilmesi için kişisel ve dönüşümsel tıp alanında uygulamalı projeler hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓	✓	✓
Ülkemizde ulusal gıda güvenliğini sağlamak amacıyla her türlü gıda maddesinin ve gıda ile temasta bulunan ma dde ve malzemelerin hijyenik ve uygun kalitede üretiminden tüketimine kadar olan tüm süreçte halk sağlığını ve tüketici haklarını koruyucu ve önleyici projeler hayata geçirilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2020		✓		✓
Birinci basamak sağlık hizmetlerigüçlendirilerek sağlık sistemi içerisindeki etkinliği artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓			✓
Kamu hastanelerinde, klinik kalite, vatandaş memnuniyeti, operasyonel etkinlik ve verimlilik alanlarında gösterilen performans sistematik biçimde takip edilecek ve sağlık personeli teşvik mekanizmasının parçası hâline getirilecektir. Vatandaş memnuniyeti sonuçları kurumların ve sağlık çalışanlarının performans değerlendirmelerine dâhil edilecektir.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021				✓
Obezitenin önlenmesi için sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesine yönelik ilgili paydaşlarla koordineli bir şekilde mevcut programlar yaygınlaştırılacak ve ilave düzenlemeler yapılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021				✓
Farkındalık ve izleme -değerlendirme faaliyetleri yürütülerek ilaç kullanımının optimize edilmesi ve ilaç maliyetlerinin azaltılması konusunda projeler uygulamaya konulacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Aralık 2021	✓			✓

TARIM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengelenme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Ormanların sürdürülebilir yapısı korunarak ekonomik, ekolojik, sosyo-kültürel katma değeri artırılacak, kıymetli ağaç tür ve miktarının artırılması amacıyla <i>Endüstriyel Plantasyon Ana Planı</i> hazırlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓	✓	
Su ürünlerine ilişkin yeni üretim alanları çevresel faktörler gözünde bulundurularak belirlenecek ve izinleri önceden alınarak yatırıma hazır hale getirilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓	✓	
Su ürünlerinin ihracatında sektörle birlikte hedef pazarlara yönelik çalışmalar yapılarak ihracatımız ve ürün çeşitliliği artırılabilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		
Yeni tarımsal destekleme modeli ile üretim ve verimde artış sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Ocak 2020	✓	✓	✓	
Yerli ve milli tohum üretim kapasitesi ve sertifikalı tohum kullanım oranı artırılarak tohum ithalatı azaltılacak, verimlilik artırılabilecektir. Bu sayede üretim ve tüketim zincirinde gıda güvenliği ve güvenilirliği sağlanacaktır.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		✓
Et arzını ve fiyat istikrarını güven altına almak ve ithal bağımlılığını azaltmak için, büyükbaş, küçükbaş ve katınlı sektörlerinde üretim ve verimlilik artırılabilecektir.	Tarım ve Orman Bakanlığı	Aralık 2022	✓		✓	

TURİZM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletli Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Turizme erişilebilirliği artırmak amacıyla ulaşım altyapısı güçlendirilecek, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı arasında protokol imzalanacak, Gazipaşa ve Antalya Havalimanlarının kapasitesi artırılabilecek, Sabiha Gökçen Havalimanında ek pist hizmete girecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2021	✓	✓		
Turizme nitelikli insan kaynağı kazandırılması amacıyla nadir dil bilen personel sayısı artırılabilecektir. Turizm meslek liselerinde İngilizce ve Rusça'nın zorunlu eğitim dili olacağı okullar da Almanca, Çince, Arapça ve Fransızca seçmeli ders olarak verilecek ve her yıl belirli dönemlerde otellerde uygulamalı staj eğitimleri düzenli olarak verilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		✓
Turizme nitelikli insan kaynağı kazandırılması amacıyla üniversitelerle, başta gastronomi alanında olmak üzere iş birliği protokolleri yapılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		✓
Turizmin tüm yıla ve tüm ülkeye yaygınlaştırılması amacıyla yeni destinasyonlar belirlenecek ve gastronomi, sağlık, festival, kültür, ekoturizm, inanç, eğitim, spor ve bisiklet turizmi gibi alternatif turizm ürünleri zenginleştirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Nisan 2020	✓	✓		
Çin, Hindistan, Japonya ve Güney Kore'nin içinde bulunduğu Uzak Doğu pazarı ile ilgili ek turizm planları oluşturularak hayata geçirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		
İllerdeki otel kapasitelerinin maksimum oranda kullanılmasını ve geceleme sürelerinin artırılmasını sağlamak üzere; kültür, sanat, eğlence, festival, kongre ve seminerler, spor, macera, doğa, alışveriş, vb. turizm faaliyetlerini aynı anda içeren, ürün çeşitliliği sunan bütüncül olarak planlanmış turizm destinasyonları oluşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Ekim 2021	✓	✓		✓
Arkeolojik kazılar tüm yıla yayılarak ortaya çıkarılan yeni ziyaret noktaları, ören yerleri, tarihi ve kültürel eserler turizme kazandırılacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Aralık 2020	✓	✓		✓
Turizm yatırımlarının sayısının ve verimliliğinin artırılması için başta yeni turizm destinasyonları olmak üzere destinasyonların ve yeni turizm ürünlerinin yurt içinde tanıtımına ağırlık verilecektir. Bu şekilde bu tesisler yabancı ziyaretçiler için de hazır hale getirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Nisan 2020	✓	✓		
İstanbul Yenikapı Kruvaziyer Limanı, etüt projesi yapılarak Yap-İşlet-Devret modeli ile hayata geçirilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		

YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı doğrultusunda, ülkemizdeki akıllı şehir ekosisteminin sağlıklı, kapsamlı ve sürdürülebilir biçimde oluşturulması ile bu alanda yerli ve milli teknolojilerin geliştirilmesi için gerekli rekabet ortamı, teknoloji altyapısı ve etkin veri güvenliği sağlanacaktır.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Haziran 2021			✓	✓
Küresel rekabet gücümüzün artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması için stratejik öneme haiz aşı ile ilaç, tıbbi cihaz ve tanı kitleri geliştirilerek üretimi yapılacak ve biyoteknolojik/biyobenzer ilaçların üretiminde kamu hastanelerinin klinik araştırma potansiyelleri artırılacaktır.	Sağlık Bakanlığı	Haziran 2021	✓	✓		✓
İmalat sanayisinin dijital dönüşümüne katkı sağlamak üzere organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri ve teknoloji geliştirme bölgelerinde <i>Dijital Dönüşüm Merkezleri</i> kurulacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022	✓	✓		
Sanayi ve teknoloji bölgelerinin kuruluşunda öncelikli sektör ve gelişme alanları dikkate alınarak, mevcut ve gelecekte olabilecek ihtiyaçlara yönelik sayıları, kapasiteleri, kreş ve ulaşım imkânları, birbirleriyle iş birliği ve entegrasyonu artırılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022		✓		✓
Sanayi ve teknoloji bölgelerinin kuru luşunda sektörel ve tematik alanlara öncelik verilecek ve bu bölgelerde desteklerin farklılaştırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Aralık 2022	✓			
<i>Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı</i> nın hayata geçirilmesi kapsamında odak sektör olarak belirlenmiş kimya ve ilaç, motorlu kara taşıtları, deniz taşıtları, raylı sistemler, makine, yarı iletkenler, elektrik -elektronik, savunma, havacılık ve uzay sektörlerinde belirlenecek öncelikli ürünlere yönelik yatırımlara Ar-Ge, Ür-Ge ve yatırım destekleri sağlanacaktır.	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	Haziran 2020	✓	✓		

YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM	Sorumlu Bakanlık	Planlanan Tamamlanma Tarihi	Ekonomik Dengeleme	Sağlık ve Sürdürülebilir Büyüme	Daha Adaletili Paylaşım	Nitelikli İnsan Gücü ve Güçlü Toplum
Teknoloji seraları oluşturarak Ar-Ge yoğun, orta-yüksek ve yüksek teknolojlili, katma değeri yüksek ürün ihracatını artırmak için ihtisas serbest bölgeleri kurulacaktır.	Ticaret Bakanlığı	Kasım 2020	✓	✓		
Yerli ve Millî 5G ve Ötesi çalışmalarını yürütülecektir	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2021		✓	✓	✓
Ülkemizin demiryolu yolcu ve yük taşımacılığının gelişimiyle uyumlu olarak elektrikli ana hat lokomotifleri, demiryolu araçları ve dizel motor yerli ve millî olarak tasarımı yapılarak üretilecektir.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	
Türkiye'nin raylı sistemler alanında ihtiyacı olan araç, ürün ve kritik bileşenlerinin millî marka çatısı altında yerli imkânlarla üretilmesini koordine edecek özel amaçlı ve özel hukuk hükümlerine tabi görevli bir şirket kurulacaktır.	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	Aralık 2022		✓	✓	

EK TABLO 1:

TEMEL EKONOMİK BÜYÜKLÜKLER

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	3.724	4.269	4.872	5.484	6.070
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	789	749	812	856	900
Kişi Başına Gelir (GSYH, Dolar)	9.693	9.093	9.738	10.144	10.534
GSYH Büyümesi ⁽¹⁾	2,8	0,5	5,0	5,0	5,0
Toplam Tüketim ⁽¹⁾	1,2	0,9	4,6	3,1	3,3
Kamu ⁽³⁾	5,4	4,3	3,0	2,4	2,5
Özel ⁽³⁾	0,6	0,3	4,9	3,2	3,5
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽¹⁾	-0,6	-10,0	9,3	9,0	8,1
Kamu ⁽³⁾	0,9	-28,7	-14,0	2,9	4,9
Özel ⁽³⁾	-0,8	-7,0	12,1	9,5	8,3
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYH	26,2	27,0	27,0	28,5	30,6
Kamu	1,7	-0,4	-1,0	-0,8	-0,6
Özel	24,4	27,4	28,0	29,4	31,2
Toplam Tasarruf- Yatırım Farkı / GSYH ⁽²⁾	-3,4	0,2	-1,1	-0,7	0,1
Kamu	-2,7	-3,7	-3,7	-3,5	-3,4
Özel	-0,7	4,0	2,7	2,8	3,4
Toplam Nihai Yurtiçi Talep ⁽¹⁾	0,7	-2,2	5,8	4,6	4,6
Net İhracatın Büyüme Katkısı	3,6	2,8	-0,6	0,4	0,5
İSTİHDAM					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	81.407	82.377	83.393	84.405	85.410
İşgücüne Katılma Oranı (%)	53,2	52,8	53,4	54,0	54,5
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	28.738	28.275	29.327	30.493	31.514
İstihdam Oranı (%)	47,4	46,0	47,1	48,3	49,1
İşsizlik Oranı (%)	11,0	12,9	11,8	10,6	9,8
DIŞ TİCARET					
İhracat (GTS tanımlı, fob) (Milyar Dolar) ⁽⁴⁾	176,9	181,4	190,0	202,0	213,0
İthalat (GTS tanımlı, cif) (Milyar Dolar) ⁽⁴⁾	231,2	207,8	231,5	247,0	260,0
Ham Petrol Fiyatı - Brent (Dolar/Varil)	71,5	63,5	60,0	61,8	62,3
Enerji İthalatı (Milyar Dolar)	43,0	41,0	42,5	43,3	45,7
Dış Ticaret Dengesi (GTS tanımlı, Milyar Dolar) ⁽⁴⁾	-54,3	-26,4	-41,5	-45,0	-47,0
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%) ⁽⁴⁾	51,7	52,0	51,9	52,4	52,6
CARI İŞLEMLER DENGESİ					
Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar)	25,2	29,0	34,3	40,1	46,5
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-27,0	1,0	-9,6	-7,0	0,0
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-3,4	0,1	-1,2	-0,8	0,0
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-2,3	1,0	-0,5	-0,1	0,7
ENFLASYON					
GSYH Deflatörü	16,4	14,1	8,7	7,2	5,4
TÜFE Yıl Sonu % Değişme	20,3	12,0	8,5	6,0	4,9

GT: Gerçekleşme Tahmini P: Program (1) Zincirlenmiş hacim endeksi yüzde değişim (2) Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari açık arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır. (3) Kamu ve özel ayrımında tüketim ve yatırım verileri Strateji ve Bütçe Başkanlığı hesaplamalarıdır. (4) TÜİK tarafından yayımlanan Genel Ticaret Sistemi (GTS) ile uyumlu dış ticaret istatistiklerini göstermektedir. GTS'de gümrük alanlarına ve serbest bölgelere giren ve çıkan mallar da dış ticaret verilerine kaydedilmektedir. Ödemeler dengesi dış ticaret verileri, Serbest Bölgeleri de içerecek şekilde GTS ile uyumludur. Ödemeler Dengesi'nde 2019 yılından itibaren GTS'ye Antrepo verileri de dahil edilmiştir.

EK TABLO 2:
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
	(Milyar TL)				
Harcamalar	830,8	992,4	1.095,5	1.196,9	1.295,4
Faiz Hariç Harcamalar	756,8	889,3	956,5	1.037,4	1.119,0
Faiz Giderleri	74,0	103,1	138,9	159,5	176,4
Gelirler	758,0	867,4	956,6	1.039,3	1.135,3
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	621,5	667,6	784,6	874,5	963,1
Diğer Gelirler	136,5	199,8	172,0	164,8	172,1
Bütçe Dengesi	-72,8	-125,0	-138,9	-157,6	-160,1
Faiz Dışı Denge	1,1	-21,9	0,1	1,9	16,3
Program Tanımlı Harcamalar	756,8	889,3	956,5	1.037,4	1.119,0
Program Tanımlı Gelirler	700,3	763,2	891,0	994,0	1.094,0
Program Tanımlı Denge	-56,5	-126,1	-65,5	-43,4	-25,0
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Harcamalar	22,3	23,2	22,5	21,8	21,3
Faiz Hariç Harcamalar	20,3	20,8	19,6	18,9	18,4
Faiz Giderleri	2,0	2,4	2,9	2,9	2,9
Gelirler	20,4	20,3	19,6	19,0	18,7
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	16,7	15,6	16,1	15,9	15,9
Diğer Gelirler	3,7	4,7	3,5	3,0	2,8
Bütçe Dengesi	-2,0	-2,9	-2,9	-2,9	-2,6
Faiz Dışı Denge	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,3
Program Tanımlı Harcamalar	20,3	20,8	19,6	18,9	18,4
Program Tanımlı Gelirler	18,8	17,9	18,3	18,1	18,0
Program Tanımlı Denge	-1,5	-3,0	-1,3	-0,8	-0,4

GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

EK TABLO 3:

KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (1)

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-91,8	-138,7	-147,7	-151,9	-159,4
Genel Devlet	-88,7	-129,3	-140,8	-153,5	-160,0
Merkezi Yönetim Bütçesi	-72,8	-125,0	-138,9	-157,6	-160,1
Mahalli İdareler	-21,8	-2,7	-6,1	-10,4	-12,9
Bütçe Dışı Fonlar	-4,8	-2,5	-2,9	-3,1	-2,4
İşsizlik Sigortası Fonu	10,9	2,0	8,5	19,0	16,8
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,3	-25,7	-30,0	-35,4	-38,9
Genel Sağlık Sigortası	22,7	25,7	30,0	35,4	38,9
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-1,6	-1,1	-1,4	-1,4	-1,3
KİT'ler	-3,2	-9,4	-6,9	1,7	0,6
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-10,6	-24,2	3,8	20,4	30,1
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKG D	-16,8	-30,2	-6,2	10,4	20,1
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-2,5	-3,2	-3,0	-2,8	-2,6
Genel Devlet	-2,4	-3,0	-2,9	-2,8	-2,6
Merkezi Yönetim Bütçesi	-2,0	-2,9	-2,9	-2,9	-2,6
Mahalli İdareler	-0,6	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2
Bütçe Dışı Fonlar	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	0,3	0,0	0,2	0,3	0,3
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KİT'ler	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-0,3	-0,6	0,1	0,4	0,5
Faiz Gideri ve Özel. Gel. Hariç KKG D	-0,5	-0,7	-0,1	0,2	0,3

(1) Kamu kesimi; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve KİT'lerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

EK TABLO 4:**PROGRAM TANIMLI KAMU KESİMİ
GENEL DENGESİ (1)**

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi	-89,2	-151,4	-81,4	-42,5	-28,1
Genel Devlet	-86,1	-143,6	-76,7	-45,6	-29,7
Merkezi Yönetim Bütçesi	-56,5	-126,1	-65,5	-43,4	-25,0
Mahalli İdareler	-18,8	1,7	-1,1	-5,1	-7,5
Bütçe Dışı Fonlar	-5,4	-2,5	-2,9	-3,1	-2,4
İşsizlik Sigortası Fonu ²	-4,2	-14,7	-4,8	8,5	7,8
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-21,3	-25,7	-30,0	-35,4	-38,9
Genel Sağlık Sigortası	22,7	25,7	30,0	35,4	38,9
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-2,5	-2,1	-2,4	-2,4	-2,5
KİT'ler	-3,2	-7,8	-4,7	3,1	1,6
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi	-2,4	-3,5	-1,7	-0,8	-0,5
Genel Devlet	-2,3	-3,4	-1,6	-0,8	-0,5
Merkezi Yönetim Bütçesi	-1,5	-3,0	-1,3	-0,8	-0,4
Mahalli İdareler	-0,5	0,0	0,0	-0,1	-0,1
Bütçe Dışı Fonlar	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu ²	-0,1	-0,3	-0,1	0,2	0,1
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
KİT'ler	-0,1	-0,2	-0,1	0,1	0,0

(1) Faiz gelirleri ve giderleri, özelleştirme gelirleri, kamu bankaları kâr payları ve bazı özelliikli gelirler ile giderler hariç tutularak hesaplanmaktadır.

(2) Esnaf Ahilik Sandığı dâhildir.

GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

EK TABLO 5:**KAMU KESİMİNE İLİŞKİN
DİĞER GÖSTERGELER**

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Kamu Harcanabilir Geliri	12,4	10,6	9,7	9,5	9,5
Kamu Tüketimi	-10,7	-11,0	-10,7	-10,3	-10,1
Kamu Tasarrufu	1,7	-0,4	-1,0	-0,8	-0,6
Kamu Yatırımı	-4,4	-3,4	-2,8	-2,7	-2,8
Kamu Tasarruf Yatırım Farkı	-2,7	-3,7	-3,7	-3,5	-3,4
Kamu Kesimi Özelleştirme Geliri	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Vergi Yükü (Sos. Güv. Primleri Dâhil) (1)	24,2	23,1	23,6	23,3	23,0
Vergi Yükü (Sos. Güv. Primleri Hariç) (1)	17,1	16,0	16,5	16,4	16,3
AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku	30,4	32,8	33,2	32,5	32,3

GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

(1) Red ve iadeler hariçtir.

EK TABLO 6:

GENEL DEVLET DENGESİ¹

	2018	2019 (GT)	2020 (P)	2021 (P)	2022 (P)
	(Milyar TL)				
Gelirler	1.238,5	1.423,1	1.576,6	1.716,7	1.865,7
Vergiler	632,7	681,1	800,6	891,9	982,0
Vergi Dışı Normal Gelirler	83,9	75,8	76,8	88,2	95,9
Faktör Gelirleri	177,0	264,9	245,3	237,2	247,8
Sosyal Fonlar	338,7	395,3	444,0	489,4	530,1
Özelleştirme Gelirleri	6,2	6,0	10,0	10,0	10,0
Harcamalar	1.327,2	1.552,4	1.717,4	1.870,2	2.025,7
Faiz Dışı Harcamalar	1.247,9	1.441,5	1.569,6	1.700,9	1.838,7
Cari Harcamalar	594,5	710,8	779,5	834,8	899,8
Yatırım Harcamaları	141,6	113,3	104,9	116,3	129,5
Transfer Harcamaları	511,8	617,4	685,2	749,8	809,4
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	79,3	110,9	147,8	169,3	187,0
Genel Devlet Dengesi	-88,7	-129,3	-140,8	-153,5	-160,0
Faiz Giderleri Hariç Denge	-9,4	-18,4	7,0	15,8	27,1
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-94,9	-135,3	-150,8	-163,5	-170,0
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-15,6	-24,4	-3,0	5,8	17,1
	(GSYH'ye Oran, Yüzde)				
Gelirler	33,3	33,3	32,4	31,3	30,7
Vergiler	17,0	16,0	16,4	16,3	16,2
Vergi Dışı Normal Gelirler	2,3	1,8	1,6	1,6	1,6
Faktör Gelirleri	4,8	6,2	5,0	4,3	4,1
Sosyal Fonlar	9,1	9,3	9,1	8,9	8,7
Özelleştirme Gelirleri	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Harcamalar	35,6	36,4	35,2	34,1	33,4
Faiz Dışı Harcamalar	33,5	33,8	32,2	31,0	30,3
Cari Harcamalar	16,0	16,6	16,0	15,2	14,8
Yatırım Harcamaları	3,8	2,7	2,2	2,1	2,1
Transfer Harcamaları	13,7	14,5	14,1	13,7	13,3
Stok Değişim Fonu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Faiz Harcamaları	2,1	2,6	3,0	3,1	3,1
Genel Devlet Dengesi	-2,4	-3,0	-2,9	-2,8	-2,6
Faiz Giderleri Hariç Denge	-0,3	-0,4	0,1	0,3	0,4
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-2,5	-3,2	-3,1	-3,0	-2,8
Faiz Gid. ve Özel. Gel. Hariç Denge	-0,4	-0,6	-0,1	0,1	0,3

(1) Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası, fonlar, İşsizlik Sigortası Fonu (Esnaf Ahilik Sandığı dâhil) ve döner sermayelerden oluşmaktadır.

GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program